

3^{ESO}

Desenvolupament
de la competència
lectora

El quadern de **Desenvolupament de la Competència lectora** per a 3r d'ESO és una obra col·lectiva, dissenyada i creada al Departament d'Edicions Educatives de Grup Promotor / Santillana Educación, dirigit per **Teresa Grence Ruiz** i **Pere Macià Arqué**.

Direcció del projecte: **Montse Santos**

Selecció de textos, elaboració d'activitats i edició: **Marcel Vilarós**

Il·lustració: **Ferran Martín**

Les competències bàsiques

El **currículum oficial** vigent s'ha fet en base a **competències bàsiques**. Aquestes competències permeten identificar els aprenentatges que es consideren imprescindibles, i obtenir-los ha de capacitar els alumnes per aconseguir la seva realització personal, l'exercici de la ciutadania activa, la incorporació a la vida adulta i el desenvolupament d'un aprenentatge permanent.

Les competències bàsiques es desenvolupen durant l'escolarització i són el fonament per a qualsevol aprenentatge posterior. Dins del marc de la proposta que va fer la Unió Europea, s'han identificat vuit competències bàsiques:

1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
2. Competència matemàtica.
3. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic.
4. Competència artística i cultural.
5. Competència digital.
6. Competència social i ciutadana.
7. Competència d'aprendre a aprendre.
8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria.

Quaderns «Desenvolupament de les competències»

Així mateix, les últimes avaluacions aplicades al sistema educatiu han fet palesa la necessitat de replantejar els mètodes i pràctiques d'ensenyament vigents per tal d'enfortir el desenvolupament de les habilitats, destreses i competències que els estudiants necessitaran al llarg de la seva vida. En aquest context, Grup Promotor / Santillana presenta la col·lecció de quaderns **Desenvolupament de competències** com una eina que es proposa contribuir, amb un nou model didàctic, a desenvolupar les competències lectora, matemàtica i científica. Amb aquesta finalitat hem pres com a punt de partida la proposta competencial proposada pel Departament d'Ensenyament, la qual, d'altra banda, prové dels últims enfocaments pedagògics integrats en avaluacions internacionals, com els que ha presentat el Programa Internacional d'Avaluació d'Alumnes (PISA, per la sigla en anglès), sota els auspicis de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE).

Competència lingüística i competència lectora

La competència comunicativa i lingüística, entesa de manera genèrica, tal com es recull en les recomanacions del Parlament Europeu i del Consell (DOUE, 30.12.2006) és l'habilitat per expressar i interpretar conceptes, pensaments, sentiments, fets i opinions de forma oral i escrita (escoltar, parlar, llegir i escriure), i per interactuar lingüísticament d'una manera adequada i creativa en tots els possibles contextos socials i culturals, com l'educació i la formació, la vida privada i professional, i l'oci.

La competència comunicativa i lingüística es desglossa en 14 competències que, al seu torn, s'agrupen en les dimensions següents:

- La dimensió de comprensió lectora
- La dimensió d'expressió escrita
- La dimensió de comunicació oral
- La dimensió literària
- La dimensió actitudinal i plurilingüe

Activitats per desenvolupar la competència lectora

El **Quadern d'activitats per al desenvolupament de la competència lectora de 3r d'ESO** presenta una selecció de **14 lectures** de textos continus i discontinus que serveixen de base per al plantejament de **182 activitats** distribuïdes entre els tres processos bàsics que implica una lectura competent:

- Extreure informació dels textos escrits (textos pròpiament dits, quadres, gràfics i il·lustracions).
- Interpretar-los.
- Reflexionar sobre la forma i el contingut i fer-ne una valoració.

Amb la finalitat d'aconseguir una millor adequació al nivell de cada alumne, les activitats es classifiquen en tres nivells de dificultat:

- Nivell 1
- Nivell 2
- Nivell 3

No obstant això, perquè aquest material pugui complir adequadament amb els seus objectius és indispensable la participació dels docents, els quals, amb la seva experiència i el seu entusiasme, podran enriquir els exercicis plantejats i dur a terme el procés educatiu.

Localització i tipologia dels textos

El paper actiu que aconsegueix el lector a l'hora d'obtenir informació, així com la intencionalitat del missatge o l'enorme varietat de situacions en les quals s'inscriu l'acte comunicatiu, són aspectes fonamentals que cal tenir en compte perquè l'adquisició de la competència lectora es realitzi de manera eficaç. A aquesta diversitat de situacions i intencions comunicatives respon la tipologia dels textos continguts en aquest quadern.

		Tipus de text		Pàgina
Lectura 1	Un article sobre història	Continu	Text periodístic	6
Lectura 2	Discurs de commemoració	Continu	Text oral	12
Lectura 3	Dues cartes	Continu	Carta	18
Lectura 4	El programa de mà	Discontinu	Text expositiu	24
Lectura 5	L'enciclopèdia	Continu	Text expositiu	30
Lectura 6	Un aniversari especial	Continu	Text narratiu	36
Lectura 7	Arribada al camp de Bram	Discontinu	Text narratiu	42
Lectura 8	Recepta	Discontinu	Text expositiu	48
Lectura 9	El vailet a la masia	Continu	Text narratiu	52
Lectura 10	Tècniques de correcció visual	Discontinu	Text expositiu	58
Lectura 11	Refranys de mariners	Discontinu	Text instructiu	66
Lectura 12	Agulles rodones	Discontinu	Text expositiu	70
Lectura 13	Petita faula de mi mateix	Continu	Text narratiu	76
Lectura 14	El submarí de Monturiol	Continu	Text narratiu	80

Un article sobre història

Una moneda medieval amb escriptura ibèrica

L'escriptura ibèrica es va deixar d'utilitzar a les monedes cap a mitjans del segle 1 aC. Fins aleshores, els colonitzadors romans havien permès la utilització dels alfabet propis a les monedes d'ús provincial. Sobretot arran de l'establiment de l'administració imperial (27 aC), liderada per Octavià (Octavi August), l'alfabet llatí va substituir definitivament el codi de signes ibèric a les monedes de nova encunyació. I llavors la llengua llatina va substituir la llengua ibèrica.

A l'època medieval, doncs, les monedes van continuar duent inscripcions en llatí (o en àrab a les zones d'influència d'aquesta cultura) i les excepcions a aquesta regla general són raríssimes. Joan I, vescomte del Biarn (1426-1436), va fer encunyar monedes amb la llegenda en occità: «JOAN, LO COMS». Potser també va pensar el mateix la comtessa Aurembiaix d'Urgell (1209-1231), a les monedes de la qual es llegeix un ambigu «AUREMBIAIX COMTESA», que tant podria ser català occidental com llatí mal escrit.

Ara bé, si ja és prou rar trobar monedes medievals que no estiguin escrites en llatí, és increïble per in-

sòlit trobar-les escrites en un altre alfabet o codi de signes ja obsolet, perdut en el temps. Increïble és el primer pensament que ens ve al cap en observar una moneda medieval... escrita amb signes ibèrics, més de mil anys després que aquests signes deixessin de tenir sentit.

La moneda en qüestió és un diner de billó del comtat d'Urgell. En una cara hi apareix la característica creu central, d'aparició tan freqüent a les monedes medievals, envoltada per la llegenda «ERMENGAVDVS» (Ermengol), en referència al nom d'un dels comtes sobirans d'Urgell. A l'altra cara, la moneda presenta la figura d'un genet al galop carregant amb una llança. A sota de la figura, hi apareix una llegenda ibèrica que, mil dos-cents anys enrere, s'hauria pogut llegir com a «BOLS».

Què hi fa aquesta inscripció ibèrica en una moneda medieval d'Urgell? Quan i en quines circumstàncies es va encunyar aquesta moneda?

El cert és que no ho sabem amb precisió. No s'ha conservat documentació escrita referent a aquesta encunyació monetària. Anna Maria Balaguer, que és qui va donar a conèixer els primers exemplars

d'aquesta emissió, va situar-la en temps del comte Ermengol V (1092-1102), atès que aquells exemplars s'havien trobat junt a un diner del rei aragonès Sanç Ramírez (1063-1094). No ho sabem, però podem provar d'endevinar el perquè de la inscripció ibèrica a la moneda.

El genet ibèric fou el tipus més representat als asos de coure i als denaris de plata encunyats a la Celtibèria dels segles II i I aC. Precisament, els denaris d'argent encunyats en major abundància són els de la seca de Bolscan (el nom ibèric que es donava a l'actual Osca). No només van ser encunyats en abundància, sinó que també van ser amagats o atesorats en grans quantitats en època de turbulències militars a la península Ibèrica. És probable, doncs, que al segle XI o XII algú trobés al comtat d'Urgell un tresor amb denaris de Bolscan. La troballa degué causar impacte, no només pel valor material que significava, sinó també pel fet de trac-

tar-se d'unes encunyacions monetàries antigues, amb bon relleu, i representacions inèdites a les monedes medievals, i escrites en un alfabet desconegut. I molt probablement utilitzaren la plata d'aquells denaris per barrejar-la amb aram i convertir el billó resultant en nova moneda del comtat d'Urgell. Com a detall commemoratiu de la troballa, i també com a signe de la procedència de l'argent utilitzat, es va copiar el mateix dibuix que hi havia en els denaris, òbviament però, sense que ningú sàbés què volien dir aquelles misterioses lletres. De fet, dels cinc signes ibèrics necessaris per a completar el mot «BOLSCAN», els moneders urgellencs només van saber-ne imitar els tres primers, «BOLS», i encara amb dificultat.

XAVIER SANAHUJA ANGUERA.
El món medieval, Núm. 13 - abril 2000.

PER SABER-NE MÉS:

- BALAGUER, A.M. *Història de la moneda dels comtats catalans*, Barcelona: SCEN, 1999.
- CRUSAFONT, M., *Catàleg General de la Moneda Catalana*, Barcelona: SCEN, 2009.

1

Marca amb una X l'afirmació que descriu millor el contingut de l'article que acabes de llegir:

a) Durant l'edat mitjana, els ibers seguien utilitzant la seva moneda pròpia al comtat d'Urgell.

b) L'administració de l'imperi romà va encunyar moneda emprant els codis de signes ibèric i àrab.

c) Durant l'edat mitjana, en el comtat d'Urgell encara s'utilitzava grafia ibèrica a les monedes.

2

Quines inscripcions apareixen a les monedes del vescomte del Biarn i la comtessa Aurembiaix d'Urgell?

.....

En quins idiomes estan inscrites?

.....

3

Respon les preguntes següents:

a) Quan es va deixar d'utilitzar habitualment l'escriptura ibèrica a les monedes?

b) Quin és el nom complet de l'emperador romà Octavià?

c) Quin títol nobiliari ostentava Joan I?

d) Quina inscripció ibèrica apareix en el diner de billó d'Urgell?

e) A quin nom català fa referència la inscripció «ERMENGAVDVS»?

f) Qui ha donat a conèixer recentment els primers exemplars d'aquesta moneda?

.....

g) Quin nom li donem, actualment, a l'antiga zona ibèrica de Bolscan?

h) Quins metalls es van barrejar per fer els nous diners de billó?

.....

4

Quins anys va comprendre el comtat d'Ermengol V? Fou un període llarg o curt?

.....

5

Fes un resum del que has après sobre les monedes medievals del comtat d'Urgell que duen la inscripció «BOLS»:

.....

.....

.....

.....

6

Dins de quin d'aquests tipus de text classificaries l'article?

a) Literari

b) Informatiu

c) Publicitari

7

Per què que els habitants d'Urgell en temps del comte Ermengol V van mantenir una inscripció ibèrica que no sabien llegir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8

Completa la informació i relaciona cada govern amb la moneda corresponent:

Pobles celtibers (segles ___ - ___ aC) •

• _____ de plata.

Comtat d'Ermengol V (segles ___ - ___ dC) •

• diners de _____ .

INTERPRETAR EL TEXT

FITXA

1.2.b

●●●● 9

Dibuixa les dues cares de la moneda trobada per Anna Maria Balaguer seguint la descripció que apareix a l'article:

●●●● 10

Quina utilitat té l'apartat final titulat «per saber-ne més»? Quin tipus d'ajuda proposa i a qui va dirigit?

.....

.....

.....

●●●● 11

Quants segles van passar des que es van encunyar els denaris de Bolscan fins que algú els va descobrir al comtat d'Urgell?

.....

Quant de temps ha passat des que es va encunyar la moneda d'Ermengol V fins que Anna Maria Balaguer la va descobrir l'any 1999?

.....

●●●● 12

A quin tipus de públic s'adreça, aquest article? Justifica la resposta.

.....

.....

.....

●●●● **13**

Quina informació històrica i cultural podem extreure de l'anàlisi de les monedes?
En quina mesura ens poden servir per conèixer-la millor?

.....

.....

.....

.....

●●●● **14**

En quina zona de la península Ibèrica creus que hi havia inscripcions en àrab durant l'edat mitjana? Per què?

.....

.....

.....

.....

●●●● **15**

Observa atentament aquest bitllet de 10 euros. Quines grafies hi apareixen?
Per quin motiu creus que hi són presents?

.....

.....

.....

.....

Quines semblances i diferències trobes entre aquest cas i la moneda del comte Ermengol V?

.....

.....

.....

.....

.....